

۱۱۷۰ مجتمع آموزش عالی فقه

سرشناسه:	مرتضوی‌نیا، محمدباقر، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور:	امر بین‌الامرین از منظر عقل و نقل / محمدباقر مرتضوی‌نیا .
مشخصات نشر:	قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۵ .
مشخصات ظاهری:	۳۵۲ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۰۶۳-۰
وضعیت فهرست نویسی:	فایا
یادداشت:	کتابنامه .
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۶ (فبیا).
موضوع:	جبر و اختیار
موضوع:	Free will and determinism, جبر و اختیار -- جنبه‌های قرآنی
موضوع:	Free will and determinism -- Quranic teaching
موضوع:	قضا و قدر -- جنبه‌های قرآنی
موضوع:	Fate and fatalism -- Quranic teaching
موضوع:	کلام شیعه امامیه، *Imamite Shiites theology
موضوع:	کلام اشعری، *Ashari theology
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	۱۳۹۵ الف ۴/م ۲۱۹/۶ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۴۶۵
شماره کتابشناسی ملی:	۴۳۴۷۹۱۳

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

«امر بین‌الامرین» از منظر عقل و نقل

مؤلف: محمدباقر مرتضوی‌نیا

چاپ دوم: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸

تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ • تلفکس: داخلی(۱۰۵)/۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه، تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶

ایران، قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۰۲

📧 https://telegram.me/pub_almostafa

🌐 <http://www.buy-pub.miu.ac.ir/>

✉ miup@pub.miu.ac.ir

🌐 pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی

● مدیر تولید: جعفر قاسمی‌ابهری

● ناظر فنی: محمدباقر شکری

● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

«امربین الأمرین» از منظر عقل و نقل

محمد باقر مرتضوی نیا

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ص

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعه المصطفی علیه السلام العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی علیه السلام «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

پیش‌گفتار..... ۱۳

بخش اول: کلیات و مفاهیم

۱. تحریر محل نزاع..... ۱۹
- دو لحاظ داشتن جبر و اختیار در افعال انسان..... ۱۹
- انقسام افعال انسان به شش قسم..... ۲۰
- اختلاف در قدرت خدا یا قدرت عبد در انجام فعل..... ۲۲
- عدم تأثیر وجدانی بودن سبق فعل به اراده، در نزاع..... ۲۳
۲. اهمیت و جایگاه موضوع..... ۲۵
- عمومی بودن بحث..... ۲۵
- جنبه عملی، علاوه بر جنبه نظری..... ۲۷
- ارتباط مسئله با نفی و اثبات عدل الهی..... ۲۸
- ارتباط مسئله با اثبات آزادی اجتماعی..... ۲۹
- ترغیب به رد قدریه در روایات و مذمت آنان..... ۲۹
۳. سیر تاریخی بحث جبر و اختیار..... ۳۱
۴. مفهوم‌شناسی..... ۳۹
- واژگان اصلی..... ۳۹

۱. جبر و جبریه ۳۹
- الف) فرق اکراه و اضطرار ۴۱
- ب) اکراه در لغت ۴۱
- ج) اضطرار در لغت ۴۲
۲. تفویض و مفوضه ۴۵
۳. امر بین الأمرین ۴۸
- برخی واژگان مرتبط ۵۱
۱. کسب ۵۱
- اشعری و حقیقت کسب ۵۲
۲. قضا و قدر ۵۷
- الف) اطلاقات قضا و قدر ۵۷
- ب) تقسیمات قضا و قدر ۶۳
۳. اراده و اختیار و تصمیم و فرق آنها ۶۸
- الف) اراده ۶۸
- ب) اختیار ۷۳
- ج) تصمیم ۷۳
۴. مشیت و اراده و فرق آن دو ۷۵
۵. قدرت ۷۹
۶. قدریه ۸۲
- الف) روایات اطلاق قدریه بر مجبره ۸۷
- ب) روایات اطلاق قدریه بر مفوضه ۸۸

بخش دوم: جبر

۱. جبر خالص ۹۵
- معرفی معتقدان به جبر خالص ۹۵
۱. کلام «احمد بن حنبل» در بیان عقیده اهل حدیث ۹۸
۲. کلام «اشعری» درباره عقیده اهل حدیث ۹۸
۳. کلام «ملطی» در بیان اصول عقاید اهل حدیث ۱۰۱
- ادله اهل حدیث در عقیده جبر ۱۰۱

۱. آیات قضا و قدر ۱۰۴
- الف) آیه ۲۲ حدید ۱۰۴
- ب) آیه ۵۱ توبه ۱۰۴
- ج) آیه ۴۴ انفال ۱۰۵
۲. روایات قضا و قدر از طرق عامه ۱۰۶
۳. روایات قضا و قدر از طرق خاصه ۱۱۱
۴. شبهه عویصه (به زحمت اندازنده و مشکل) ۱۱۶
- پاسخ یکم: غیر مقضی بودن قضا ۱۱۷
- اشکال خواجه نصیر به این پاسخ ۱۱۸
- پاسخ دوم: پاسخ خواجه نصیر ۱۱۸
- اشکال ملاصدرا بر پاسخ خواجه نصیر ۱۱۹
- مناقشه مرحوم علامه در اشکال مرحوم ملاصدرا ۱۱۹
- پاسخ سوم: مانند حکم بودن قضا در تصور دو قصد، و غیریت قضا و مقضی ۱۲۰
- مناقشه حاجی فاضل بر پاسخ مرحوم ملاصدرا ۱۲۱
- پاسخ چهارم: پاسخ حاجی فاضل ۱۲۲
۲. جبر غیر خالص (کسب اشعری) ۱۲۵
- قائلان به کسب و غرض آنها ۱۲۵
- آزاداندیشان اشاعره و نظریه کسب ۱۲۹
۱. امام الحرمین ابوالمعالی جوینی ۱۲۹
۲. محمود اصفهانی (شارح قدیم) ۱۳۰
۳. عبد الوهّاب شعرانی ۱۳۱
۴. شیخ عبده ۱۳۲
۵. عبدالعظیم زرقانی ۱۳۳
۶. شیخ محمود شلتوت ۱۳۳
- ادله عقلیه اشاعره ۱۳۵
- شبهه ۱: توقف صدور فعل حقیقی بر مطابقت با قصد فاعل و عدم آن در فعل
بندگان ۱۳۵

- شبهه ۲: اشتراک فعل اضطراری و اکتسابی در حدوث و احتیاج ۱۳۷
- شبهه ۳: عمومیت قدرت خداوند بر هر ممکنی ۱۳۸
- شبهه ۴: توقف ایجاد بر علم تفصیلی مفقود در عبد ۱۴۰
- شبهه ۵: عدم تمکن عبد از فعل و ترک ۱۴۲
- شبهه ۶: لزوم جهل در علم ازلی خداوند در فرض قدرت بنده ۱۴۴
- شبهه ۷: لزوم سه تالی فاسد در فرض اختلاف اراده خداوند و بنده ۱۵۲
- ادله عقلیه بر بطلان جبر ۱۵۶
- دلیل ۱. لزوم گزاف در جزای مطیع و ظلم در حق عاصی ۱۵۶
- دلیل ۲. لزوم ترجیح بدون مرجح در جزای مطیع و عاصی ۱۵۷
- دلیل ۳. لوازم فاسد در فرض حقانیت جبر ۱۵۷
- دلیل ۴. لزوم کثرت و ترکیب در واحد بسیط ۱۵۹
- دلیل ۵. عدم امکان سلب تمام آثار از موجود ۱۶۰
- ادله نقلیه اعتقاد به کسب ۱۶۱
۱. استدلال به آیات و بررسی آن ۱۶۲
۲. استدلال به روایات ۱۸۶
۳. جبر فلسفی ۱۹۱
- منتهی شدن اراده انسان به اراده ازلی قدیم ۱۹۲
۱. تقریر دلیل ۱۹۲
۲. پاسخ‌ها و بررسی آنها ۱۹۵
- الف) پاسخ میرداماد ۱۹۵
- اشکالات ملاصدرا بر پاسخ میرداماد ۱۹۶
- ب) پاسخ ملاصدرا ۱۹۹
- ج) پاسخ حکیم سبزواری ۲۰۰
- د) پاسخ آخوند خراسانی ۲۰۱
- ه) پاسخ امام خمینی علیه السلام ۲۰۲
- حکومت قانون علیت در افعال انسان ۲۰۵
۱. تقریر دلیل ۲۰۵
۲. بیان عدم ثبوت جبر ۲۰۶

مرحله یکم: پاسخ کسانی که اصل قانون و ملازمه را پذیرفته و قائل به جبر شده‌اند.....	۲۰۶
مرحله دوم: پاسخ کسانی که قانون علیت را دست‌کم در افعال انسان نفی کرده‌اند.....	۲۱۱
۳. نظریه استاد جعفری.....	۲۱۱
۴. نظریه مرحوم خوبی و استادش.....	۲۱۶
جمع‌بندی.....	۲۲۲
لوازم باطل اعتقادی قول به جبر.....	۲۲۲
۱. اعتقاد به صدور قبیح و شرور از خداوند عادل حکیم.....	۲۲۲
۲. سدّ باب اثبات صانع تعالی، و بستن ابواب فکر در خالق متعال.....	۲۲۳
۳. انکار قرآن.....	۲۲۳
۴. اعتقاد به بطلان معاد، به علت بطلان ثواب و عقاب و سقوط معنای وعد و وعید.....	۲۲۴
۵. اعتقاد به لغویت تشریح شرایع، و انزال کتب و ارسال رسل.....	۲۲۴
۶. لزوم بطلان مالک مطلق بودن حق تعالی.....	۲۲۴
۷. ارتکاب خلاف فطرت و بداهت.....	۲۲۵
مفاسد عملی اعتقاد به جبر.....	۲۲۵
۱. موجه بودن همه ظلم‌های حکومت‌های جور.....	۲۲۵
۲. بی‌اثر بودن تکالیف شرعیه، و تعلیم و تربیت، و اخلاق.....	۲۲۵
۳. اختلال نظام عقلی در برنامه‌ریزی‌های عقلا.....	۲۲۶
۴. دروغ بستن به خداوند متعال.....	۲۲۶

بخش سوم: تفویض

مقدمه.....	۲۲۹
تبیین نظریه تفویض و معتقدان به آن.....	۲۲۹
انگیزه مفوضه در قول به تفویض.....	۲۳۲
۱. ادله عقلیه در اعتقاد به تفویض.....	۲۳۵
طریق ۱. فرق گذاشتن بین محسن و مسیئ، و بین حسن‌الوجه و قبیح‌الوجه....	۲۳۶
طریق ۲. بررسی تصرفات و انتفای آنها به حسب وجود و عدم دواعی.....	۲۴۰

- طریق ۳. اولویت دوست نداشتن کارهای لغو و غیرعقلایی نسبت به خداوند... ۲۴۲
- طریق ۴. لزوم ظالم بودن خدا در فرض خلق افعال بندگان ۲۴۴
۲. ادله عقلیه بر بطلان تفویض..... ۲۴۷
- لزوم انقلاب ممکن ذاتی به واجب ذاتی ۲۴۷
- لزوم انقلاب افتقار ذاتی به وجوب و استغنا..... ۲۴۸
- لزوم اشرفیت ایجاد از وجود..... ۲۵۰
- لزوم تقیید در قدرت ذاتی واجب ۲۵۰
۳. ادله نقلیه اعتقاد به تفویض..... ۲۵۳
- آیات دلالت کننده بر بطلان تفویض..... ۲۵۶
- آیات استدلال شده بر تفویض..... ۲۵۸
- اشکال یکم: تعارض با آیات وقوع همه کارها به قضا و قدر ۲۵۸
- پاسخ فخر رازی ۲۵۹
- اشکال دوم: اعتراف به فاعل و مکتسب بودن بنده ۲۶۰
- پاسخ فخر رازی ۲۶۰
- اشکال سوم (اشکال فخر رازی بر معتزله)..... ۲۶۰
- پاسخ خواجه طوسی ۲۶۰
- دسته دیگری از آیات در کلام تفتازانی ۲۶۱
- پاسخ تفتازانی ۲۶۱
- اشکال بر پاسخ تفتازانی ۲۶۲
- آیات مورد استدلال قاضی عبدالجبار ۲۶۳
۴. ادله نقلیه بر بطلان تفویض..... ۲۶۷
- روایات دلالت کننده بر بطلان تفویض ۲۶۷
- لوازم باطل اعتقادی عقیده تفویض ۲۷۰
۱. انسداد طریق اثبات صانع تعالی ۲۷۰
۲. شرک در خالقیت ۲۷۱
۳. اعتقاد به تحقق افعال بدون اراده خداوند ۲۷۲
۴. اعتقاد به محدودیت ملک و سلطنت خداوند سبحان ۲۷۲
۵. اعتقاد به عبث بودن بعثت رسل و انزال کتب ۲۷۲

۶. عدم اعتقاد به آیاتی از قرآن..... ۲۷۳
۷. اعتقاد به استغنا در ذات ۲۷۳
۸. اعتقاد به نعمات یکسان خداوند به مؤمنین و مغضوبین و گمراهان..... ۲۷۳
۹. لزوم اعتقاد به انقلاب ممکن به واجب ۲۷۳

بخش چهارم: امر بین الأمرین

۱. آیات دلالت‌کننده بر امر بین الأمرین ۲۷۷
۲. روایات دلالت‌کننده بر امر بین الأمرین ۲۸۷
- خصلت‌های چهارگانه ۲۹۵
- «عصمت» در روایت ۲۹۶
۱. معنای استطاعت و مجعول الهی بودن آن ۲۹۹
۲. عدم استطاعت قبل از فعل و وجود آن حین فعل ۲۹۹
۳. علت تعذیب کفار ۳۰۱
۴. معنای اراده کفر از طرف خداوند سبحان ۳۰۱
۳. ادله متکلمان بر اثبات امر بین الأمرین ۳۰۳
- استدلال از طریق بطلان مذهب جبر و تفویض ۳۰۳
- اقامه دلیل از طریق لحاظ مبادی اختیاری و غیراختیاری ۳۰۴
- صورت ۱. تقریر تفتازانی ۳۰۴
- صورت ۲. تقریر مرحوم شبّر ۳۰۶
- استدلال از طریق لحاظ هدایت و توفیق و خذلان الهی ۳۰۸
- تقریر نظریه از طریق تشبیه ۳۰۹
- استدلال با لحاظ اراده تکوینی و تشریحی ۳۱۱
۱. امر بین الأمرین در طاعات و حسنات ۳۱۳
۲. امر بین الأمرین در معاصی و سیئات ۳۱۳
۴. ادله حکما بر اثبات امر بین الأمرین ۳۱۷
- اقامه برهان با استفاده از زوج ترکیبی بودن، و دو وجه داشتن وجود ممکنات... ۳۱۷
- اقامه برهان از طریق مظهریت همه اشیا برای قادر مختار ۳۱۹
- اثبات امر بین الأمرین با نفی جبر و تفویض از طریق بررسی اقسام فاعل ۳۲۰

- استدلال از طریق بررسی اختلاف ممکنات در قبول وجود از مبدأ متعال..... ۳۲۷
۵. طریقه راسخان در علم برای اثبات امر بین الأمرین..... ۳۳۱
- تقریر برهان..... ۳۳۱
- بیان فرق بین این طریق و طریق حکما..... ۳۳۶
- تمثیل برای تصویر طریق راسخان در علم..... ۳۳۷
- خاتمه..... ۳۴۳
- کتابنامه..... ۳۴۵

پیش‌گفتار

دین مقدس اسلام، دینی معتدل و مطابق با فطرت و دور از افراط و تفریط است و با دستورهای الهی خود، مردم را به صراط مستقیم هدایت و به پرهیز از انحراف توصیه فرموده و جاده هدایت را «طریق وسطا» (راه میانه) و امت اسلام را «امت وسطا» معرفی کرده: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾^۱ و هر روز به قرائت دست‌کم ده بار ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾^۲ سفارش نموده است.

امام عدل امیر مؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید: «اليمين والشمال مضلة والطريق الوسطي هي الجادة»؛^۳ راست و چپ گمراهی، و راه میانه، جاده است. یکی از مصادیق مهم طریق وسطا در امور اعتقادی که خود منشأ بسیاری از عقاید حقه بوده. نتیجه‌اش محافظت از «توحید در خالقیت» و «تنزیه خداوند سبحان از ارتکاب قبائح» است و ریشه پرهیز از کارهای ناروا است، اعتقاد به حقّ و راه وسطی منتهی به سعادت دنیوی و اخروی

۱. بقره، آیه ۱۴۳.

۲. فاتحه، آیه ۶.

۳. نهج البلاغه، خطبه ۱۶.

در باب استناد و عدم استناد افعال به بندگان و اعتقاد به «امر بین الامرین» در مقابل «جبر» - که منافی تنزیه باری تعالی از ارتکاب قبایح - و «تفویض» - که منافی با توحید در خالقیت است؛ می‌باشد.

این نوشتار در مرحله اول به عنوان پایان‌نامه سطح چهار نوشته شد و در آن، پس از ابطال جبر و تفویض که به مثابه یمین و یسار جاده وسطا و دو عقیده‌ای که مصداق افراط و تفریط، در این مسئله شمرده می‌شدند، امر بین الامرین که به منزله طریق وسطا بود، با استفاده از آیات و روایات و ادله عقلی با مذاق کلامی و فلسفی و با استفاده از دلیل ذوقی اثبات شد و به ترتیبی که در حدیث شریف امام صادق علیه السلام (لا جبر ولا تفویض بل امر بین امرین) آمده،^۱ حضرت پس از نفی آن دو، امر بین الامرین را ثابت می‌کند، در این رساله نیز پس از مباحث مقدماتی لازم، نفی آن دو و سپس اثبات امر بین الامرین شده است.

یکی از ویژگی‌های این تحقیق این است که در آن علاوه بر ابطال ادله عقلی مثبت قول مخالف (ابطال مقتضی)، ادله عقلی بر بطلان آن (اثبات مانع) اقامه شده است، و همچنین در جانب ادله نقلی طرف مقابل.

در پایان بخش دوم و سوم در جمع‌بندی مباحث جبر و تفویض، لوازم متعدد باطل هر یک از آن دو، به صورت منسجم بیان شده است. همچنین از دو نسخه خطی که ظاهراً تا کنون به چاپ نرسیده، استفاده شده است:

۱. تسدید القواعد فی شرح تجرید العقائد معروف به شرح قدیم (در مقابل «شرح جدید» یعنی شرح قوشچی بر تجرید الاعتقاد)، نوشته شمس‌الدین محمود اصفهانی، که از آن در بحث از بزرگان اشاعره که معتقد

۱. شیخ صدوق، التوحید، باب ۵۹، ص ۳۶۲، ح ۸.

به کسب اشعری نبوده و اعتقاد به آمرین‌الأمین داشته‌اند، استفاده شده است؛
 ۲. شرح دعای عرفه، نوشته عالم ربانی «محمد علی فاضل» معروف به «حاجی فاضل»، از شاگردان مبرّز مرحوم میرزای شیرازی بزرگ؛ عالمی که مرحوم ادیب نیشابوری در باره‌اش فرموده بود: «در عالم، عالمی مثل حاجی فاضل کم بوده است» و مرحوم آقای بهجت در شأن ایشان فرموده بود: «حاجی فاضل جامع معقول و منقول بود». از این کتاب در مباحث قضا و قدر استفاده شده است.

این پایان‌نامه در اسفند سال ۱۳۸۸، در طرح «معرفی نوآوری‌های پایان‌نامه‌های برتر حوزه دین‌پژوهی» ارزیابی شد و یکی از دوازده رساله برتر معرفی گشت و مقاله‌ای از این رساله در سال ۹۲ در کتاب نوآوری و مطالعات دینی، مجموعه مقالات پایان‌نامه‌های برتر دکتری / سطح چهار، از طرف پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی به چاپ رسید.
 این مقاله در سال ۹۳، در هفدهمین جشنواره بین‌المللی پژوهشی شیخ طوسی رحمته‌الله علیه، در سطح چهار، رتبه چهارم را به‌دست‌آورد.

اینک که پس از تغییرات و اصلاحات و بازنگری‌هایی، این نوشتار به صورت کتاب تنظیم شده، از طرف جامعه المصطفی صلی‌الله علیه و آله و سلم العالمیه به چاپ رسیده است. از معاونت پژوهش این جامعه محترم، به‌ویژه معاونت پژوهش مجتمع آموزش عالی فقه که اقدامات لازم را مبذول داشته و زحماتی را متحمل شده‌اند، تشکر می‌کنم.

همچنین دعاگوی اساتید بزرگووارم به‌ویژه استاد محترم حجة‌الإسلام والمسلمین علی مؤمنی (زید عزه) که به‌عنوان استاد راهنما و حجة‌الإسلام والمسلمین خسروپناه (زید عزه) به‌عنوان استاد مشاور پایان‌نامه در به‌ثمر رسیدن این اثر زحمت کشیده‌اند، هستم.

نیز توفیقات الهی را برای فاضل محترم حجة الإسلام والمسلمین رضا امیری که در کارهای فنی بذل وقت فرموده، راهنمایی‌هایی نمود، آرزو مندیم. وَقَفْنَا لِلَّهِ وَايَاهُمْ لِمَرْضَاتِهِ وَمَرْضَاتِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَطْيَبِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَعَجَّلَ اللَّهُ فِي فَرَجِ مَوْلَانَا صَاحِبِ الْعَصْرِ ﷻ وَجَعَلْنَا مِنْ خَيْرِ أَعْوَانِهِ وَأَنْصَارِهِ.

والحمد لله رب العالمين

محمد باقر مرتضوی نیا